

ÚSES PRO PŘÍRODU, ÚSES PRO LIDI

Ing. Hedvika PSOTOVÁ, Ing. Michal GIRGEL, ml.

*Arvita P spol. s r.o., Příčná 1541, 760 02 Otrokovice
arvita@arvita.cz*

ÚVOD

Územní systémy ekologické stability v posledních dvaceti letech prošly velkým vývojem. Tento vývoj je tak rychlý, že věda, výzkum i metodika ÚSES nestačí rychlému tempu, kterým se ÚSES prosazuje v teorii i v praxi.

ÚSES V ÚZEMNÍM PLÁNU

Pozice ÚSES je vymezena zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a vyhláškou 395/1992 Sb. Územní plány z 90. let se většinou zabývaly pouze zastavěným a zastavitelným územím. ÚSES byl nejprve zpracováván v podobě generelů a v této podobě se k územním plánům přikládal. Postupně se objevuje v podobě vymezeného plánu jakou součást ÚPD i jako samostatný oborový dokument. Jednoznačně vymezený ÚSES byl na jedné straně předmětem kritiky (často lze vymezit ÚSES v několika akceptovatelných variantách), na druhé straně se stal velmi silným pracovním nástrojem ve prospěch ochrany přírody. Řadě cenných stanovišť, které neměly jinou právní ochranu, se díky začlenění do sítě ÚSES dostalo územní a právní ochrany.

Tuto příznivou pozici ÚSES jako respektované části územně plánovací dokumentace znovu ovlivnil nový stavební zákon č. 183/2006 Sb. a související předpisy. Ve výkresové části je ÚSES redukován na biocentra a grafika biokoridorů je snadno přehlédnutelná. Do širších vztahů je zahrnován regionální a nadregionální ÚSES což vede k příležitostné ztrátě návaznosti na lokální úrovni, zvláště na hranicích obcí s rozšířenou působností.

V nově zpracovávaných územních plánech, zejména u větších sídel, je ÚSES postupně redukován a z městského prostředí vytlačován. Ke specifické městského ÚSES bylo již hodně řečeno, přesto však rozdílných názorů na funkci ÚSES v městském prostředí přibývá. Je otázkou, do jaké míry je redukce ÚSES dána přesvědčením projektanta, že vytvoření plnohodnotného ÚSES je v prostředí sídla obtížné ne – li nemožné a tedy zbytečné a do jaké míry se projevují další vlivy, jako je preference komerčních zájmů, konkurenční prostředí, ceny pozemků a další.

ÚSES V POZEMKOVÝCH ÚPRAVÁCH

V rámci zpracování KPÚ je ÚSES nedílnou součástí plánu společných zařízení. Mezi největší problémy patří nedostatek státní a obecní půdy pro následnou realizaci veřejných částí plánu spol. zařízení (jako je ÚSES). Alternativa, při které jsou plochy ÚSES ponechány ve vlastnictví fyzických, popř. právnických osob, je zatím podmíněna přesvědčovací schopností projektanta. Podpora tohoto řešení ze strany státu trvalou finanční podporou je pro běžného vlastníka poměrně složitá a málo využívaná.

Komunikace mezi obcí, vlastníkem a projektantem je již plynulá, založená na společném zájmu. Mezioborová komunikace mezi projektantem KPÚ, státní správou resp. projektantem územního plánu je složitá, protože každý mluví jiným jazykem a v jiném legislativním prostředí. Porozumění nenapomáhá ani letitá metodika ÚSES a absence

metodiky pro zpracování ÚSES do KPÚ. V závislosti na možnostech a kvalitě zpracování KP tak dochází k různorodému přístupu dořešení vlastnických vztahů ve vztahu k ÚSES. Pokud není komplexní pozemková úprava řešena v rozsahu celého katastrálního území a není navázána spolupráce s územním plánem, zůstává ÚSES stát na půli cesty a vytvoření spojitého ÚSES se stává velmi iluzorní. Zkušenosti z realizace ukazují, že pokud není ÚSES vymezen na parcely, je to jako by nebyl.

REALIZACE ÚSES

Základní podmínkou k realizaci ÚSES jsou vyřešené majetkoprávní vztahy. Na samotnou realizaci ÚSES mají velký zájem obce, především po ukončených pozemkových úpravách (KPÚ). Najdou se však i nadšenci – starostové, kteří si přejí, aby po nich zůstalo víc než metry kanalizace.

Příkladem je Obec Machová, kde došlo k vykoupení intenzivně obhospodařovaných zemědělských pozemků pro segmenty regionálního biokoridoru (RK 1586 dle ÚTP NR a R ÚSES ČR). Celkově bylo realizováno cca 1900 m koridoru v průměrné šíři 42 m. Druhovému složení výsadby bylo přizpůsobeno daným STG se snahou vytvořit pestrou druhovou skladbu. Pro dřevinná společenstva byly použity byly lesnické sazenice 2/0, 2/1 výšky 40-50 cm. Zapojená dřevinná společenstva jsou v biokoridoru proložena segmenty trávobylinných společenstev s rozptýlenou zelení, která jsou situována zejména v ochranných pásmech čtené technické infrastruktury.

Dalším příkladem je LBC U Kotojedky v k.ú. Jarohněvice. Po více než čtyřletém úsilí se obci podařilo vykoupit pozemky od Pozemkového fondu ČR a bylo zde realizováno biocentrum s lužním lesem, vodními a mokřadními biotopy.

Plochy ÚSES lze rovněž realizovat v rámci zpětné rekultivace těžebních ploch jako součást revitalizačních opatření. Děje se tak např. na k.ú. Tovačov, kde je cíleně dotvářeno společnou rukou nadregionální biocentrum Chropyňský luh.

Možností jak realizovat ÚSES je jeho zahrnutí do komplexního řešení investiční výstavby. Výhodou je, že dojde k vlastní realizaci ÚSES a zároveň si komerční společnost vylepší svou „image“. Tato cesta je však velmi náročná na spolupráci všech zúčastněných – od orgánu ochrany přírody přes stavební úřad až po investora stavby. Například uveďme obchodní centrum Centro Zlín, kde v bezprostřední blízkosti došlo k založení lokálního biokoridoru v trase Hleděnovského potoka.

ZÁVĚR

Územní systémy ekologické stability v má v kulturní krajině mají své nezastupitelné místo, které je zapotřebí hájit a rozvíjet. Pro optimální fungování ÚSES je zapotřebí využít v plném rozsahu i lidského faktoru a dále zvyšovat obecné povědomí o ÚSESech. Doposud založené plochy ÚSES (starostův les, starostův rybník) se stávají předmětem živého zájmu občanů a dobrou vizitkou obce či investora.